

SLOVENSKI NAROD.

Inhaja vsak dan zvečer, izmimi nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ugarske dežele za vse leta 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leta 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. na mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tujce dežele toliko več, kolikor poština znaša. — Na naročbe, brez istodobne vpošiljanje naročnine, se ne osira. — Za oznanila plačuje se od štiristopeta petit-vrst po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska. — Dopisi naj se izvole frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravljenstvo je na Kongresnem trgu št. 12. Upravljenstvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari. — Vhod v uredništvo je iz Vegove ulice št. 2, vhod v upravljenstvo pa s Kongresnega trga št. 12.

Telefon št. 34.

Vojna proti § 14.

Gibanje, katero so uprizorile nemške opozicijske stranke proti § 14. in proti novemu davku na sladkor, zadobiva čedalje večje dimenzije. Sedaj so se socialnim demokratom — ki so prvi in samostalno, ter iz stvarnih in načelnih razlogov, ter ne samo iz taktičnih ozirov začeli to vojno — nemškim nacionalcem in nemškim liberalcem pridružili tudi dunajski krščanski socialisti. Ti so doslej igrali jako nepošteno igro, kakor je že to njihova navada. Stali so v vrstah nemške opozicije, a prepričali so bojevanje svojim zaveznikom, sami pa so skrivaj proti dobremu plačilu podpirali Thunovo vlado. Opozicija krščanskih socialistov je bila dosedaj le navidezna, bila je zgolj komedija, katero pa so igrali s tisto umetniško dovršenostjo, kakor v obče vse klerikalne stranke, ki so v varanju ljudstva nedosegne.

Samo nemškoliberalno veleposestvo se še ni pridružilo vojni proti § 14. Ohraniti si hoče pač svojo „Regierungsfähigkeit“, saj še vedno upa, da se premené razmere v njegovem smislu.

V nemških, resnično opozicionalnih krogih tudi sedaj še ne verjamejo, da bi se krščanski socialisti dejanski uprli § 14., a če tega ne povedo odkrito, je vzrok ta, da bodo izjavo dunajskega občinskega sveta lahko izkoristili proti vladi. In res je resolucija, za katero se je odločil dunajski mestni svet, in o kateri bode danes sklepali občinski zastop, kraj vseh bombastičnih fraz, s katerimi je prepletena, vendar še dosti krotka. Krščanski socialisti se menda boje ljudstva in zato mu hočejo s svojo resolucijo nasuti nekaj peska v oči, v ostalem pa ne bodo iz svojega sklepa izvajali nobenih posledic, tako da jih ni šteti k tisti vojski, ki se je dvignila proti § 14.

Vojno vodijo slej kakor prej prav za prav samo nacionalci obeh vrst in pa socialni demokratje. Pričakovalo se je, da se zgode na dan uvedenja novega davka na sladkor večje demonstracije. Lahkoverni čitatelji so iz pisave nemških listov sklepal, da je razburjenost mej masami velikanska, in da bo 1. avgusta tekla kri. Ali

temu ni bilo tako. Prvi avgust je minul v obče prav mirno. V Gradcu so bile pač male demonstracije, zlasti na Glavnem trgu, a policija jim je brez težav naredila konec. Istotako je bilo v Solnogradu in v Celovcu. V Solnogradu je bila za vse slučaje nekaj vojaštva pripravljenega. To vojaštvo niti v akcijo ni stopilo, a vzlic temu govore nemški listi na dolgo in na široko o teh vojakih, ki so na nekem dvorišču dolgčas prodajali, hoteč tako nedolžno solnograško demokracijo predstaviti kot sila resno in nevarno.

Upanja tistih strank, ki so računale da se zgode 1. avgusta posebne reči, se niti v najmanjši meri niso izpolnila. Zgodilo se ni prav nič posebnega. Socialni demokratje bi bili pač lahko kaj uprizorili, ali oni še štedijo za poznejši čas, sploh pa delajo na svoj račun in jih ni volja, hoditi v žrjavico po ogenj za nemške stranke.

Vojna proti § 14. s tem seveda še ni končana. Nadaljevala se bode z vso odločnostjo, ali tistega nevarnega značaja, kakor v zadnjih dneh ne zadobi več. Vsako agitacijsko sredstvo se sčasoma obrabi. Kritični dan je minul brez posledic, in zdaj gleda vlada že lahko mirnejše v bodočnosti, kakor je gledala zadnji dan.

Srbija.

Ni-li čudno, da naglo sodišče, ki bi imelo takoj razsojati o podanih obtožbah, tako dolgo ne pride do „dela“? Doslej je naglo sodišče sodilo o stvareh, katere niso v nikaki zvezi z atentatom, a že te njegove razsodbe pričajo, kako zaničljive Milanove kreature so ti sodniki.

Med drugimi je bil obsojen bivši ministrski uradnik M. Drobnjak. Obsojen je bil na 10 let težke ječe radi žaljenja Veličanstva. Kaj je mož storil? Ničesar. Našli so pri njem brošuro „Veliki duh velikega Karagjorgjevića“. To je ves njegov greh, in za to so ga Milanovi rabilj pahnili v ječo.

To isto naglo sodišče pa je popolnoma oprostilo Simo Gjakovića, pri katerem so našli brošuro „Demon Srbije“. V tej brošuri so popisane Milanove lopovščine, in je

natisnjeno tisto znano pismo, katero je Milan pisal svoj čas kraljici Nataliji v Biarritz. V tem pismu jo je prosjačil naj plača njegove dolbove, on da se ustreli na vsak način, obvarovati pa hoče sina sramote. Natalija ni na to pismo nič odgovorila, Milan pa se ni ustrelil in tudi nikdar na to ni mislil.

Kar se je Drobnjaku štelo v velik greh, to je sodišče Djakoviću odpustilo. Ali ni to klasična pravičnost?

Djaković je bil oproščen, ker je izpeljal, da je brošuro spisal dr. Ljubomir Živković, urednik „Odjeka“, ki se zdaj nahaja v ječi, ker je Milana razčalil. S čim ga je razčalil? Ko so dijaki visoke šole zbirali prispevke za „svetoško besedo“ prišli so tudi k Živkoviću. Ta jih je vprašal: Koliko je dal generalizmus Milan? Dijaki so rekli: 250 dinarjev. Živković je segel v žep in je, rekli: Jaz dam 10 dinarjev več — to sveto odštel. Za to se mu hoče Milan sedaj krvavo maščevati.

Naglo sodišče je tudi odgovornega urednika „Dnevnega Lista“ Regneroviča in mladega sotrudnika tega lista Dragoljuba Jankovića obsodilo na dve leti. Janković je v „Dnevnu Listu“ — ki ni pripadal nobeni stranki ter bil poglavito posvečen trgovskim zadevam — pričel notico „Delniška klavnica na Karaburmi in državna klavnica na Karaburmi“. Pod Beligradom je prostor, ki se zove Karaburma. Tu se izvršujejo usmrčenja. Na tem prostoru je bila pred leti napravljena klavnica na delnice. Janković je v novici dejal, da se zdaj napravi državna klavnica na Karaburmi, in radi tega je bil obsojen, list pa ustavljen!

Kako bodo Milanovi rabeljni sodili šele voditelje radikalne stranke?

Avtstrijski listi, oficirski, nemški in madjarski, so poročali te dni, da so bili zaprtim radikalcem sneti okovi, v katere so bili vkovani, molčali so pa, da so bili vziaretovanci dragi dan zoper vkovani v verige, v katerih se nahajajo še sedaj, kakor so tudi zamolčali, da sta bila te dni arretovana gimnazijski ravnatelj in dolgoletni poslanec Gjoka Angjelković, jeden

najuglednejših voditeljev radikalne stranke in vedeuplivni odvetnik Pavisević iz Negotina.

Brezpravnost, ki vlada sedaj v Srbiji, ilustruje dejstvo, da je obsedno stanje razglašeno samo za Beligrad in za podunajski okraj, deluje se pa tako, kakor da je razglašeno za celo deželo. Z vseh strani in iz vseh okrajev vlačijo aretovane radikalce v Beligrad, da jih postavijo pred naglo sodišče.

Zdaj se naznana, da se začne obravnavati proti „zarotnikom“ dne 6. ali 7. avgusta. Jedno krivo pričo že imajo, to je znani Milanov „špicel“ in lifierant ženskega mesa za kraljevski dvor, Mita Stanković, ki bode pričali proti Pasiču in Taušanoviću. Druge krive priče se iščejo in zadrega je toliko večja, ker sta dve krivi priči, Pavel Gjorgjević in Hadži Popović, odnesli pete.

Knežević se je dan pred atentatom mudil v Gjurgevu, kjer je veliko občeval s Pavlom Gjorgjevićem in Hadži Popovićem. Slednji je bil uradnik ruske parobrodne družbe, katero službo je dobil na priporočilo Milanovega agenta Petra Uzelca. Parobrodna družba seveda ni vedela, da je Uzelac Milanov vuhun. Še na večer atentata je dobil Hadži Popović brzojavko, v kateri mu je Uzelac naznani, da se je „s prijateljem dogovorjena stvar posrečila“.

Pri zaslišanju pred rumunsko policijo je Hadži Popović priznal, da ga je Uzelac nagovarjal, naj falsificira nekaj pisem, s katerimi bi izpričal, da se je Karagjorgjević dogovarjal z radikalci radi atentata na Milana. Popović je rekel, da je to odklonil, a je po zaslišanju izginil iz Rumunske. Z njim je ušel Pavel Gjorgjević, bivši sodrug Kneževićev v kraljevskem kopališču v Belegradu in poznejši žandar, ki je v zadnjem času bil agent provokater v Gjurgevu.

Moža sta se menda zbalta Milanove hvaležnosti. Kneževiću je Milan obljudil zlate gradove in brezskrbno življenje, a zdaj ga trpinči v ječi, kakor tudi „oficirsko Anglo“, ženo kapitana in zapovednika kraljevskega kopališča Jovanovića, ki je ves atentat aranžiral, in od katere zdaj za-

učitelji, ki so vodili napredno stranko, so bili somišljeniki Viklefa, v katerega nauki so našli novo orožje proti papeštvu, katero se na njih zahteve ni oziralo.

Kostniški očetje so se zbalili tega gibanja, niso se zbalili pa použiti inkvizicijskih zakonov ter so predali plamenom ognja Husa in Jeronima Praškega.¹⁾

Fanatizem je gnal Husa na morišče ter ga je zversko sežgal, ne dovolivši, da bi se mogel zagovarjati ter tako razjasnil svoje nauke. Niso ga hoteli poslušati. Alfa in onega sodne kostniške komisije je bilo: Odpovej se svoji zmoti ter prekliči vse kar si učil! Hus tega ni mogel storiti; bil je preprčan o svoji nedolžnosti, o resnici svojih naukov in o pravi svoji veri ...

Jan Hus se je rodil 6. julija 1369. leta²⁾ v vasi Husinec pri Prachaticah. Roditelji njegovi so bili nepremožni kmetje. O njegovih študijah se do leta 1393, t. j. dokler ni postal bakalaureus svobodnih znanosti, ne ve nič drugega, nego to, da je živel zelo siromašno, kakor žive

¹⁾ „Fin de l' indépendance bohème“. Paris, 1800. par Er. Denis.

²⁾ Dr. V. Flajšhans, Husovo mesto. „Osveti“ trdi, da je rojstveno leto Mistra Jana Husa 1365.

LISTEK.

Jan Hus.

Spisal A. K.

Hus — tot' program nam a cílemu svetu.

T. G. Masaryk.

Češki narod slavi na neštetih slavnostih in shodih z raznimi predavanji pred 6. julijem in po 6. juliju vsakega leta obletnico smrti slavnega moža, ki si je pridobil velikih zaslug za Čehe in za vse človeštvo. Ta mož se imenuje Jan Hus. Pri nas se še vedno misli o tem velikem Čehu, da je bil brezverec, odpadnik od sv. katoliške vere itd., a prav to me je navesto, da sem se namenil, napisati nekoliko vrstic o tem znamenitem možu, česar živiljensko geslo je bilo: „Išči resnico, govorji resnico, drži se resnice, brani resnico do smrti!“

* * *

„Okoli polovice 13. stoletja je dosegla katoliška cerkev višino svoje moči. Hohenstaufci so se poskusili boriti s papeži, ali podlegli so, in vse nemško cesarstvo se je pokorilo za njihov odpor s stoletno slabostjo in brezvladjem; Anglija, Portugalsko,

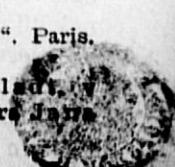
Aragonija, Sicilija, Ogrska, Poljska, vse te države so bile vazali papeške stolice, a ukazi rimskega dvora so se izvrševali od bregov baltiškega morja, kjer si je red nemških vitezov podjarmoval litavske in pruske pogane, tj. do Bospora, kjer je vladalo latinsko cesarstvo. Narodi in kralji so se tresli pred papeškimi legati, in inkvizicija je preplavljala svet, kateri je bil že sitnjenih sodnij. Cerkev, imajoč ogromna posestva in dohodke, kateri so se razmnoževali z vsakim dnem radi pobožnosti vernikov, je dovršila svojo organizacijo in dala svojemu učenju končno formo. Duhovenstvo, zavezano s celibatom, in tesno odvisno od rimskega dvora, je tvorilo posvečeno družbo, katera je stala nad ostalimi verniki, imajoč monopol, prejemati najsvetejši zakrament na oba načina. Novi meniški redovi, dominikani in frančiškani so dajali v službo stolice rimske svojo navdušeno mladino in neobmejno udanost. Prelepi in blesteči obredi pri službah božjih so se množili; s sedmorico sv. zakramentov se je privezel človek od zibelke do groba k cerkvi; sholastika sv. Tomaža Akvinskega si je pridobil cerkev in vladu nad vedo, in gotiška umetnost je preplavila svet s prekrasnimi katedralami. Zakon usode pa je, da sledi tri-

umfu propad. Posledica zmage je napačno uživanje moči in pa neizogibno propadanje. V srednjem veku je predstavljala cerkev prosveto in napredek; njena moč je pa postala nevarna šele takrat, ko se je rešila vseh tekmecev ... Upori kraljev in narodov, odpadništvo, misticizem, satire, vstaje, vse to se je krilo v razne forme, nō, na dnu vseh teh pojavorov pa nahajamo odpor papeški moči.

Treba je bilo ipak dolgih let, da si je ta globoka nespokojnost opredelila svoje zahteve, in da se je opozicija zjednila na temeljne principe in temeljno učenje cerkve.

Učenje Viklefovo, ki je bilo obsojeno v Oksfordu, in v Angliji dolično hitro potlačeno, bi mogoče imelo samo posreden vpliv na razvoj evropskega mišljenja, ko bi ne bilo vzrok odpora, kateri je vzbudil tudi Čehe v 15. stoletju proti rimski cerkvi.

Češka zemlja je tvorila že stoletja toriče silnemu verskemu gibanju. Ker je bila tu cerkev bogata, je cvel neredit, kateri je vzbujal tem večje pohujšanje, čim silnejša je bila cerkev. Gibanje se je brzo oprostilo cerkvenega vpliva; nekateri propovedniki, navdušeni in bojažljivi, so se podali na tla dogem. Na praški univerzi, tedaj na jedini največjih v Evropi, so gospodarili novotariji,

htevajo, naj bi pričala proti ljudem, katerih v svojem življenju niti videla ni.

V raznih avstrijskih listih je bilo te dni čitati, da je naglo sodišče oprostilo nekega mladeniča, dasi je imelo dokazov, da je bil zapleten v „zaroto“ proti Milanu. Ta vest je od konca do kraja izmišljena. Pred sodiščem takega mladeniča sploh nikdar bilo ni, torej tudi ni mogel biti niti obsojen, niti oproščen. Očitno pa je, kaj se hoče z razširjanjem takih lažj doseči. Javno mnenje naj se prevari, da bi mislilo, da je naglo sodišče sama milost in prizanesljivost, in da bi tedaj, ko začne izrekati obsodbe na smrt, to evropsko javno mnenje dejalo: Pa so bili vendar krivi, saj bi jih taki poštenjaki, ki kompromitirane mladeniče oproščajo, sicer ne bili odšodili.

Položaj v Srbiji postaja od dne do dne nevarnejši. „Kölnische Zeitung“ — ki ima v Belegradu svojega zastopnika, kateri je v službi pri nemškem poslanstvu, tako da ga Milan ne more iztirati, kakor je iztiral drja. Verguna in druge slovanske časnikarje — poroča, da je mislil Milan z aretovanjem najuglednejših mož zadušiti vsak upor, med tem ko ga s tem počenjanjem provokuje. Dunajska „Information“ pa piše: Dosedanje obsodbe se tičejo ljudij, kateri so proti Milanovemu regimtu izrekli nekaj ostrih besed. A kje je tisti Srb, ki tacih besed še ni izrekel? Iz te predigre je razvideti, da Milan neče samo radikalne stranke uničiti, nego da hoče tudi narod v strah ugnati. To je glavni namen sedanja grozvlade. To potrjuje tudi okolnost, da se aretovanja nadaljujejo brez prestanka. Zdaj zapira že preproste kmete. Ljudje beže iz Srbije, in vse dementiranje tega bega je lažnji. Na Reku, v Cerkvenico in drugam prihaja na ducate premožnih Srbov, katerim dovoljujejo njihova sredstva, živeti zunaj svoje domovine. Toda tudi revnejše prebivalstvo beži, a ne v tujino, ampak v gore, kjer se združuje v čete. Ne le orožništvo, negotudi oddelke stalne vojske so že poslali proti tem četam. Tudi na mejah se posadke pomnožujejo, iz Šabca in iz Požarevca pa je bilo poslano vojaštvo v notranje deležele.

V Ljubljani, 3. avgusta. Nepotrebni opomini.

„Fremdenblatt“ je nekak prostovoljen oficodus avstrijskih obstrukcionistov. Bojeviti članki leve se mu zde kvintesenco narodne resignacije in državniške zmernosti. Odkar pa je izšel takozvani binštni program Nemcov, ne preneha opominati Čehov, naj se poravnajo in dogovorite z Nemci, da se vendar že enkrat doseže mir med avstrijskimi narodi. „Politik“ reagira na te opomine. S kom naj Čehi obravnavajo? Schönererjanci žive le od boja ter so nespravljeni, liberalci nimajo nobene svobode, nego tiče pod klobukom Wolfa, narodnjaki so enaki Schönererjancem, krščanskih socialistov skoro nič ni na Českem, ustavoverni veleposestniki so ve-

običajno nadarjeni sinovi nepremožnih starišev. Leta 1394. je dobil še naslov biskupa laureusa bogoslovja, l. 1396. pa naslov mistra svobodnih znanosti. Z letom 1398. se začenja njegovo delovanje kot profesorja filozofije na praški univerzi. Leta 1402. je bil posvečen za duhovnika iz želje, da postane pridigar betlehemske kapele, te zibelke češke reformacije v Pragi. Betlehemska kapela je ustavnila trgovca Križa, viteza Jan pl. Mülheim, jo je pa oskrbel z lepo stipendijo izrecno v to svrhu, da pridiguje v nji v češkem jeziku svetski duhovnik. Menihi so bili torej izključeni. Potrjen za upravitelja te betlehemske kapele, je Hus kot propovednik obrnil svojo pozornost na naravno in religiozno življenje v cerkvi in kraljestvu, v javnosti in privatnosti. Propovedovanje in učiteljevanje na vsečilišču sta ga navajala, da je pridno študiral ne samo filozofske, temveč tudi teološke spise Vikelefa, katere je njegov prijatelj, Jeronim Pražki, prinesel najbrž naravnost iz Oksforda. Obseg in ideje teh spisov je širil Hus i tedaj, ko je bilo že nekoliko člankov Vikelefovih proglašenih za brezverske.

Hus je bil vzoren učitelj in vzoren propovednik. Leta 1401. je bil izvoljen za dekanata modroslavske fakultete, a l. 1402.

trnjaki ter nimajo z narodom nobene zveze. Kje so torej tisti „Nemci“, s katerimi naj se pogajajo Čehi? Sicer pa so vsi ti Nemci prisegli, da ne stopijo prej v razgovor, dokler ne prekliče vlada jezikovnih naredb. Nemci zahtevajo torej absolutno kapitulacijo vlade in največjo žrtev Čehov. Kaj misijo Nemci, da Čehi ne znajo obstruirati, da Čehi ne znajo izvajati taktike upora do zadnje konsekvence? Žalostno bi bilo, ako bi 60 čeških poslancev ne moglo delati takih ovir parlamentarizmu, kakor je delala peščica Schönererjancev. Gotovo bi ne postopali toli brutalno, a z „mrzlo obstrukcijo“ bi tudi dospeli do cilja. Nemci bržas že danes misijo, da bi rabil v tem slučaju drakonična sredstva proti Čehom, na pr. oktroiranjem opravilnik, in morda kake izjemne naredbe za češke okraje. Toda s parlamentarnim terorističnim regimom ne užen Čehov, nego izvijejo le še hujši odpor. Čehi ne kriče toliko, a več pretrpe. Pod Schmerlingom, Giskrom, Beustom, Herbstom in Auerspergom so preganjali češke časnikarje in časnike z nedučeno neusmiljenostjo, a zategadelj se je moralna sila Čehov le utrdila, in vlada se je sama približala Čehom s ponudbami! Novo preganjanje bo rodilo prav tak odpor Čehov, in prav tako ponižanje vlade. „Fremdenblatt“ naj torej opominja Nemce, naj se odpovedo svoji prisegi v Hebu, — Čehov pa ni treba opominjati, kajti vedno so bili pripravljeni za pošteno pogajanje, četudi so to storili često prav težko.

Shod čeških državnih in deželnih poslancev.

Iz Prage pišejo dunajski „Information“, da se bodo koncem meseca avgusta sešli v Pragi vsi češki državnici in deželni poslanci. Morda se sklice celo shod čeških zaupnih mož, ako bodo vztrajali radikalci na stališču, da je le tak shod kompetenten odločati v vprašanju, kako naj postopajo češki drž. poslanci glede nagodb, sklenjene s § 14. Stavil se bo baj predlog, naj potrdijo Čehi to nagdbo samo takrat, ako obljubi grof Thun, da pusti jezikovne naredbe v veljavni, in ako izpolni češke postulate. Skoraj gotovo je, da dobita predlog večino glasov, ako se sestanejo le poslanci; negotovo pa je, če se sklice zajedno shod zaupnih mož, ker agitirajo radikalci proti indemniteti nagodbenih predlogov. Radikalci prirejajo, in prirede še bodoči dni celo vrsto shodov proti nagodbi in proti Thunu, podpirajo jih pa socialni demokrati in narodni delavci, ki so zlasti proti povišanju indirektnih davkov. Ker dr. Kaizl še doslej ni odpravil časniškega kolka, je skoraj vse češko časopisje na deželi proti nagodbenim predlogom in proti novim davkom. Le večje koncesije vlade morejo potolažiti nevoljo Čehov.

Dr. Lueger proti nagodbi.

Dunajski mestni svet je na predlog župana dr. Luegerja sklenil resolucijo proti § 14. in proti nagodbi. Resolucija zahteva troje: Vlada naj sklice čim prej državni zbor, opozicija naj preneha z obstrukcijo, a zavrže naj nagodbo in vse, kar je z njo v zvezi. Opozicionalni listi radi tega silno

rektorjem vsečilišča. Nedolgo potem ga je pa imenoval nadškop Zbyněk Zajic pl. Hasenburk za sinodnega pridigarja, kar je dokaz, da ni bil Hus samo zelo učen, nego tudi mož „vidne pobožnosti, vreden vsega zaupanja in skrajne strogoosti“. (Žilka: Jan Hus. Jelimnica. 1899.) V svojih pridigah se Hus ni bal govoriti britke resnice, katero je v vsi brutalni negoti metal vsakemu v obraz. Zlasti pa je ostro bičal pohujšljivo vedenje svečenstva, kar mu je pridobilo nebroj neprijateljev. Hus ni razločeval lajika in klerika. To se je zdelo nekaterim duhovnikom velik pregrešek. Tožili so ga torej pri praškem nadškofu, kateri se je kmalu na to res zelo ohladil napram Husu. To se je zgodilo ne radi te tožbe, temveč radi svobodnega in precej ostrega razgovora med njim in Husom. Nadškofa je tudi jezilo, ko je Hus proglašil, da bo poslušen samo onemu papežu, ki bo pravilno izvoljen v Pizi, dočim je bil nadškop za Gregorja XII. In prav zaradi tega „verskega“ vprašanja, ki je pa bilo prav za prav cerkveno-političko, je tudi nadškop leta 1408. suspendiral Husa kot „neposlušnega sina cerkve“ vseh uradov in duhovniške časti. Takratni škofovi so bili torej prav taki, kakoršni so — današnji... (Konec prih.)

krič. Očividno se jim zdi, da je Luegerjeva oponencialnost samo navidezna, da je njegova ogroženost le teatralična. Ako se skliče drž. zbor, ter se začne v njem pravilno obravnavanje nagodbe z Ograku, potem je gotovo, da je oponicija ne bo mogla zavreči, kajti stranke večino je bodo gotovo sprejele. Oponencialni listi dokazujejo, da je obstrukcija neobhodno potrebna, in da se mora obravnavanje nagodbe vsekakor onemogočiti. Dr. Lueger se le dela oponencialca, v istini pa se dobrika vladu, katero nujno rabi, da mu potrdi volitno reformo za Dunaj. Ako mu vladu ovrže to reformo, je dr. Lueger in njegov krščanski socializem v par letih mrtev in pokopan!

Regulacija plač državnih slug.

„N. Wr. Tgl.“ poroča, da je zakonski načrt dolgo pričakovane regulacije plač za državne slug že dovršen, ter ga predloži ministrstvo cesarju v podpis v prvih tednih tega meseca. Publikacija zakona na temelju § 14. se izvrši sredi avgusta.

Nekaj sodobnih vprašanj.

Češki napisal A. Stiller; z dovoljenjem pisateljevim prevel Anton Kristan.

(Konec.)

III.

H kakšnemu zaključku pridemo uvaživi vse te okolnosti?

Naj li ustanavljamo same trgovine? Nikakor! Tovarna na štumpe*) na primer, o katere ustanovitvi se ravno govori, bi gotovo na vsak način imela zagotovljeni vspeh. In po vsej pravici.

Vsa trgovina s klobuki je v čeških rokah, tako da je ni treba ustanavljati. In ta trgovina, znajoč podrobno, česa potrebuje, zamore s popolno sigurnostjo ustanoviti lastno tovarno na štumpe, katere sedaj dobiva s ptujih tovaren.

Torej vendar tovarno? Da. Vsaj se tovarna ali pa produciranje ne križe s trgovino. Prav za pravje lastno izdelovanje le del trgovine. Trgovina mora slehernemu produciraju biti voditeljica ter mu zagotavljati, brez česar se niti produciranje ne da misliti, to je: od dajo: Produciranje ne sme nikdar biti pred trgovino.

Češko društvo za trgovino in obrt je samo doklad temu, kar je. Le-to pozna trgovino s svilo in njeni oddaji, na katero lahko vedno računi in katero lahko vedno širi. Zavajajoč svoje lastne produkte, kroži samo po prirojeni poti svojega razvijanja.

Le takšen zamore biti program bodočega početja, hoče se li, da bode vspeh. Trgovina mora kazati pot produktom.

Poser la question, c'est la résoudre. Vsako vprašanje mora biti pravilno postavljeno, da se pravilno razluči. „Ali naj ustanavljamo tovarne ali trgovine, da si opomoremo?“ To vprašanje je jedno izmed nepravilno postavljenih. Pravilno se mora le vprašati samo tako-le: Naj li ustanavljamo preje trgovino, a potem tovarne ali narobe?

Dokazali smo, da je prvo najboljše.

*) Štumpi so prav za prav ostanki od raznih vrst svile, ki se potem uporabljajo za klobuke. Pod tem imenom pa fungirajo tudi prvotni klobuki (štule).

Dnevne vesti.

V Ljubljani, 3. avgusta.

— Neverjetno in vendar resnično. Na Goričici poleg Domžal praznovalo bo te dni nekaj duhovnikov 25letnico svojega mašništva. To je popolnoma zasebna stvar dotednih duhovnikov, katera zamore k večjemu zanimati prečastitekuharice in mežnarje, ki pa je brez vsacega pomena za druge ljudi. Domaci duhovnik pa ni tega mnjenja. Po njegovih sodbi je to praznovanje 25letnice velikega pomena za celo občino, četudi je med praznovalcem največ takih, za katere ljudstvo niti ne ve, da so na svetu. V nedeljo dne 23. julija 1899. l. torej koncu 19. stoletja je ta domači duhovnik z lece zaukazal: 1. imenovani dan je za celo občino praznik; 2. na predvečji morajo ljudje v vseh vaseh v občini privediti razsvetljavo; 3. na praznik morajo priti deputacije se poklanjat in čestitati srebrnomašnikom. — V starih časih, ko je vladala še tlaka, so grajski takim uka-

zom še dostavljali, da dobi še 25 batin, kdor ukaza ne izpolni. Na Goričicih se ta pot kaj tacega še ni oznanilo, ali še ukaz sam svedoči, da se z hitrimi koraki bližamo blaženim časom, popisanim v „4000“.

— V predvečer velike skupščine družbe sv. Cirila in Metoda se je zbral včeraj na Ferlincem vrtu lepo število vnašnjih, k skupščini na Vrhniko namenjenih členov iz vseh krajev in stanov, dom in gospodov, katerim so se pridružili ljubljanski redoljubi in rodoljubkinje. Imenom družbe je vse toplo pozdravil predsednik družbe, mons. Tomo Zupan. Slovensko trgovsko pevsko društvo je zapelo več zborov prav krepko pod vodstvom g. Štamerja, in skrbelo za zabavo mnogobrojnega občinstva in skupščinarjev prav izborna.

— Umrl je v Olomcu ondotni stolni kapitular g. Friderik vitez Premerstein v starosti 66 let. Pokojnik je bil rodom Ljubljanc. Nekaj časa je kot mašnik služboval na deželi, pozneje je bil dolgo časa kanonik v Ljubljani in je naposled pred nekaj leti dobil dober kanonikat v Olomcu.

— Češke visokošolce v Ljubljani sprejelo bode na kolodvoru društvo „Sava“, njej se pridruži „Sokol“ z zastavo, pevsko društvo „Slavec“, „Ljubljana“ z zastavo, „Trgovsko pevsko društvo“ in „Zidarsko in tesarsko društvo“ z zastavo, ter češka obec. Odbor naznanja, da se zberejo vsa društva v „Narodnem domu“. Ob polu 11. uri dopoldne odkorakajo skupno po Fran Josipovi cesti, Dunajski cesti na kolodvor. Po sprejemu, ki se bode vršili pred kolodvorom, odkorakajo vsa društva s Čehi po Resljevi cesti, čez Mesarski most, Pred Škofijo, po Špitalskih ulicah, Prešernovih ulicah v „Narodni dom“, kjer bode za goste pripravljen obed. Odbor akademičnega ferialnega društva „Sava“ vabi vse ljubljansko občinstvo, da se vsprejema mnogoštevilno udeleži. Odbor „Save“ naznanja svojim članom, da je v petek po pevski skušnji sestank članov „pri Lloydu“. Vabi tedaj vse člane, da se gotovo udeleže pevske vaje, ki bode ob polu 9. uri zvečer v „Narodnem domu“, in pa po vaji se stanka.

— Ljubljansko prostovoljno gasilno društvo priredi dne 9., 10. in 11. septembra t. l. slavnostno blagoslovilje in otvoritev „Mestnega doma“. Spored slavnosti: V soboto, dne 9. septembra: a) od 1. ure popoldne pričakovanje in pozdravljanje društev in gostov pri vseh vlagih ter spremljevanje istih v mesto; b) ob 4. uri popoldne shod deželnih gasilnih društev; c) ob 7. uri zvečer zbiranje društev in deputacij pred mestno hišo na Mestnem trgu, in od tod odhod k podoknici gosp. župana ljubljanskega in gosp. predsednika zvezne in nadzornika kranjskih gasilnih društev; d) po serenadi koncert v restavraciji pri „Zvezdi“. V nedeljo, 10. septembra: a) ob 5. uri zjutraj budnica po mestu. Proga: Iz „Mestnega doma“ čez mesarski most, po Sv. Petru cesti, skozi Prešernove in Selenburgove ulice, po Kongresnem trgu, skozi Gospodske ulice, po Turjaškem trgu, po Bregu, čez Št. Jakobskega most, po Starjem, Mestnem in Vodnikovem trgu v „Mestnem dom“; b) ob polu 9. uri dopoldne zbiranje društev pred „Narodnim domom“, od tod skupni odhod pred „Mestni dom“ k sv. maši na prostem. Pričetek sv. maši ob 10. uri. Proga: Bleiweisova cesta, Erjavčeva cesta, Gradišče, Kongresni trg, Gospodske ulice, Turjaški trg, Breg, Sv. Jakoba most, Stari, Mestni, Vodnikov trg; c) po sv. maši blagoslovilje gasilnega orodja in „Mestnega dom“ ter izročitev istega gasilnemu društvu; d) ob polu 1. ure skupni obed na vrtu pri „Zvezdi“ in pri Hafnerju; e) ob polu 3. ure popoldne velika vaja na Vodnikovem trgu; f) ob 4. uri popoldne zbiranje društev pred „Mestnim domom“ in od tod skupni odhod h koncertu na Koslerjevem vrtu. — Vstopnina 30 kr. Društva in deputacije so vstopnine proste. V nedeljek, 11. septembra: Izlet v okolico.

— Razglednice naših krajev imajo z večine dvojezičen tekst „Pozdrav iz“, „Gruss aus“ — itd. Čemu to? Komu naj služi dvojezično besedilo? Nemcem ne, ker oni kupujejo razglednice s samonemškim tekstrom. Torej Slovencem? Vprašamo, čemu je treba Slovencu poleg slovenskega še nemški tekst? Ali bi ne shajali lahko s samoslovenskimi razglednicami? In kako težko — celo v Ljubljani — jih je dobiti.

Kako moremo zahtevati, da bodo drugi nas in naš jezik spoštovali, ako niti pri razglednicah, katere mi sami in zase naročujemo, ne moremo shajati brez tujega jezika! Sami naročujemo razglednice, sami jih kupujemo in med seboj si jih pošiljamo, zakaj bi torej ne bile le slovenske. Kdo prodajalcev računa na Nemce, naj jim da napraviti razglednice, kakorše hoče, to nam nič nari, ali slovensko občinstvo zahteva na sliki samoslovenski tekst in upri se založnikom in prodajalcem družnih razglednic.

— **Poročili se je v Pulji včeraj gosp. Lacko Križ, načelnik istanske vinarske zadruge z gdčno. Arabelo Rieger. Čestitamo!**

— **Bralno društvo na Bledu** priredi v nedeljo, dne 6. avgusta t. l. v zdravilišni dvorani na Bledu s prijaznim sodelovanjem goščic F. Verhunčeve, operne pevke in Ide Hoffmannove koncert. Vzpored:

1. A. Foerster: „Ljubica“, mešan zbor.

2. Evg. grof Aichelburg: „Zu Ende“, poje gospica F. Verhunčeva, spremila gospica I. Hofmannova. 3. A. Nedvěd: „Njega ni“, gg. F. Verhunčeva in I. Hofmannova. 4. A. Nedvěd: „Ljubezen in spomlad“, moški zbor. 5. A. Nedvěd: „Vojaci na poti“, moški zbor. 6. A. Nedvěd: „Pogled v nedelžno oko“, gg. F. Verhunčeva in I. Hofmannova.

7. R. Wagner: „Arija Sente“ iz opere „der fliegende Holländer“, gg. F. Verhunčeva in I. Hofmannova. 8. A. Foerster: „Venec Vodnikovih pesmi“, mešan zbor s spremjevanjem orkestra. Začetek ob 8. uri zvečer.

Vstopnice se dobivajo pri gg. P. Homannu,

trgovcu in B. Lergert porerju, fotografu.

Cene sedežem: Cerclesedež 1 gld. 50 kr.,

numerirani sedež 1 gld. Pevci in pevke

bralnega društva nastopijo v narodni noši.

— **Nesreča na južni železnici pri Rikarji vesi.** Listi prinašajo še vedno dolga

poročila o silni nesreči, ki se je primerila

na Koroškem, toda o vzroku te nesreče ne

črne noben list niti besedice. Vlak se je

pretrgal — tako se govori in piše, a zakaj

se je pretrgal, za to se nihče ne zmeni. Če

bi se bile pretrgate verige, s katerimi so

zvezani vagoni, bi se pač ne bili vagoni

prekucavali. Vzrok mora biti drug, in je

tudi drug. Nesreča je kriva požrešnost, brez-

primerna lakomnost južne železnice, zani-

knost njene uprave. Nam se poroča, da se

je zgodila nesreča, ker so bili „švelerji“ vsi

trhli. Ti „švelerji“ so se zdobili, relsi so

odstropili na vse strani, in vsled tega se je

vlak pretrgal, in so se vagoni prekucnili

čez nasip. Dolžnost južne železnice je bila,

da „švelerje“ nadomesti z novimi, a da bi

kaj prištedila, je pustila v rabi trhlene

„švelerje“, dasi je dobro vedela, kolika ne-

varnost preti od tega potupočemu občin-

stvu. Stvar se zdaj preiskuje, ali preiskave

ne vodijo inženjerji južne železnice, ampak

inženjerji državnih železnic.

— **Uboj.** Pred gostilno Petra Kavčiča

na Cesti našli so dne 30. m. m. posest-

nikega sina Antona Možino mrtvega. Bil

je z nožem v vrat zaboden. V gostilni je

bil tisti dan ples, toda na plesu se ni pri-

meril noben preprič, kaj še kak pretep. Kdo

je Možino usmrtil, še ni dognano. Na sumu

sta dva fanta, katera so orožniki izročili

okr. sodišču v Logatcu.

— **Nezgoda na Reki,** o kateri smo

že včeraj poročali, še ni povsem pojasnjena.

Nekateri trdijo, da je bil čoln slab in se je

potopil, drugi pravijo, da je bilo preveč

ljudi v njem, in da se je vsled tega po-

greznil, tretji pa opozarjajo, da je bila vojna

ladija „Budapest“ samo kach 500 korakov

od mesta nesreča oddaljena, in da bi bili

tako oba veslača, kakor tudi pomorščaki

prav lahko do nje plavalni in se tako rešili,

da niso bili vinjeni. Ta zadnja verzija je pač

najverjetnejša.

— **Cirkurs Enders.** Na programu vče-

rajšnje predstave je bilo več novih točk,

katere so mnogoštevilno zbranemu občin-

stvu jako ugajale. Zlasti je omeniti atle-

tinjo Miss Cleontino, rimski balet „Julij

Cesar“ in konja „Stradio“. Kar smo rekli

o otvoritveni predstavi, velja v polni meri

tudi za to drugo predstavo.

— **Mesečni pregled.** Minoli mesec

mali srpan je bil dosti topel, a ozračje ne-

mirno. — Opazovanja na toplomeru dadlo

povprek v Celsijevih stopnjah: Ob sedmih

zjutraj 15.4°, ob dveh popoldne 24.7°, ob

devetih zvečer 18.6°, tako da znaša srednja

zračna temperatura tega meseca 19.6°, za

0.1° pod normalom. — Opazovanja na tlako-

meru dadlo 736.2 mm kot srednji zračni tlak tega meseca, za 0.2 mm nad normalom. — Mokrih dnij bilo je 15, padlo je pa vsega skupaj 73.2 mm dežja. — Izmed vetrov sta prevladovala jugovzhod in jug.

— **Razpisane službe.** Mesto poštné in brzojavne opravitev v Gradacu na Dolenjskem. Nastop 15. avg. ali 1. sept. t. l. Ponudbe na vodstvo pošte v Gradacu.

— Na višji realki v Ljubljani mesto učitelja za prostoročno risanje. Prošnje z dokazili jezikovne sposobnosti do 10. avgusta dež. Šolskemu svetu za Kranjsko. — Mesto officiala ali kanclista pri okr. sodišču v Ptaju ali drugej. Prošnje do 20. avgusta predsedstvu okr. sodišču v Mariboru. — Mesto kanc. officiala ali kanclista pri okr. sodišču v Lieznu ali drugej. Prošnje do dne 22. avgusta predsedstvu okr. sodišča v Ljubljani.

* „Karmen“. V Toulousu uprizoré te dni opero „Karmen“ s pariškimi pevci in s pravim bojem z biki. Bizet pač ni misil, da se bode izvajala kdaj njegova opera toli naturalistično natančno. Opera se bode vršila v gledališču „Piazza de Toros“

* Admiral Dewey je zapustil tržaško lukso z vojno ladijo „Olympia“, ki je odpula proti Neapolju.

* Vpokojeni finančni svetnik zaprt. Policia v Budapešti je aretovala te dni vpokojenega finančnega svetnika Jurija Gubicsa, ki je dolgo let dobival pokojnino že davno umrlih mož s ponarejenimi potobnicami. Gubics je star 73 let in je bil leta 1896 po 47 službenih letih vpokojen. Osleparil je državno blagajno za 100.000 gld.

* Nesreča na Beverskem. Iz Monakovega se brzojavlja, da sta v bližini Linđaua trčila dva vlaka. Kurjač se je močno poškodovel, lokomotivni vodnik ter neki potnik pa sta bila le malo ranjena.

* Velik požar je uničil trga Prožvitim ter Dobejko v guberniji Kovno na Ruskem. Zgorelo je več kot 100 velikih dvorcev, več uradnih poslopov ter lekarna. Škoda znaša velikansko svoto, in pogrešajo več oseb, ki so bržas zgorele.

* Ženske na Angleškem porabijo ogromne svote za svoje toalete; tako si je n. pr. naročila neka mis nedavno za jeden milijon goldinarjev oblek, za par nogavic je dala 2000 kron in za domače krilo 34.000 kron. Najbolj znani dameki krajač meni v nekem angleškem listu, da so provzročitelji vedno nove mode prav za prav moški, ker samo oni izdelujejo in si izmišljajo vedno najdražje oblike.

* Sedba v Afganistanu. Nedavno je dal emir v Afganistanu na trgu v Kabulu generala Abdul Khakim Khana in tri druge visoke častnike ustreliti, ker so pred leti poneverili nekaj vojaškega denarja. Ta sodba je napravila v Afganistanu velikanski vtis, ker se do sedaj še ni nikdar pripetilo, da bi bil kak častnik radi poneverjenja vstrelen.

* 107 otrok se pogreša. „Moniteur Egyptien“ piše, da se je pogrešalo v preteklem poletju 164 otrok, kojih sedem je našla policia, 50 jih je našlo sorodstvo. Torej še vedno manjka 107 otrok, katere so deloma skoraj gotovo vjeli razbojniki, doloma pa so utonili v reki Nilu.

* Maščevanje Indianke. Med indi-anci v Talequahu živel je belec, kupovalc Ryan, ki se je seznanil z lepo indianko Hattie, katera je bila vzgojena v zavodu „Carlisle Indian School“. Necega dne pa se je Ryan zagledal v drugo dekllico ter opustil nadaljnje občevanje s prvo dekllico, katere stariši so bili jako premožni ljudje. Šli so pretekli teden na popotovanje, a njih hčerka je ostala sama doma. Isti dan zvečer, ko so stariši odpotovali, je povabila Hattie Ryana k sebi na dom, in nezvesti ljubimec se je povabilu odzval. Devojka je Ryana vprašala, zakaj je začel občevati z drugo, na kar ji je odgovoril s kratkimi besedami: „To te nič ne briga“. Dekle je takoj sklenilo, umoriti ga. Nasmejalo se mu je sladko ter začela drug pogovor z njim. „Rekla sem mu“ — pripovedovala je pozneje — „da imam tudi že druzega češtilca“, kar mu je tako ugajalo. Dejal je: „Tako je najbolje“. Zatem sem na mizo prinesla vina, katerega sem zmešala z neko tekočino, ter sem mu rekla: „Zdaj pijava na svoje zdravje in počiba kar se je dogodilo!“ Prav nič se ni protivil, marveč spil je kozarec pijajoč, na kar je kmalu

trdno zaspal. Dekle je potem svojega nezvestega ljubljence spustilo v klet, kjer je mogel le en človek stati in se ni mogel prav nič ganiti. Zatem je delo dekla desko nazaj na svoje mesto, ter je skozi nalašč za to pripravljeno luknjico vlivalo na gololjuba moža ledeno mrzlo vodo v kapljicah. „Kapljala sem — pravi dekla — skoraj 14 ur vodo na njegovo glavo. Ni jedna kapljica ni padla mimo. Začela sem to v pondeljek zvečer okolo 10. ure, v torki zjutraj pa je bil mrtev. Njegove zadnje besede so bile: „Prosim, odpusti mi“. Ko je dovršila deklica to strašno kazen, je šla v svojo sobo, se zaklenila ter trdno zaspala. Pri iskanju so se ljudje kako trudili, da dobe zopet izginoglega Ryana. Najzadnje so ga iskali tudi v stanovanju njegove prve ljubice, kjer so ga našli mrtvega. Dekle je pritrdirilo, da ga je umorilo na strašen način, česar pa ne občaluje ter se dejana ne kesa.

Knjizevnost.

* „Materina žrtev“. Pripovedka iz Dalmacije, poslovenil P. M. s tremi slikami. Ljubljana. Založil A. Turk, knjigar, tisk Blasnikov. 188 strani. Cena 1 krona.

Hvalevredno je, če se prevajajo v naš jezik povesti, ki opisujejo življenje nam sorodnih narodov, v prvi vrsti Hrvatov, ali za to pa treba tudi temeljito poznati dotedenje jezik, česar o prevodilcu te pripovedke ne moremo trditi. Kako bi drugače pisal „Morlak“ mesto Vlah in „Lesina“ mesto Hvar? In kaj naj rečemo celo o obliki „Sukuraca“? Kraj se imenuje Sučurac (St. Jur), genitiv Sučurca; omenjena oblika pa ni le smešna, nego celo izpodatakiva. Naj bi vendar naši prevodilci koga za svet vprašali, predno pošljajo take bedastoče med svet! Očividno je, da je prevajalec prevajal iz nemščine, ker je obdržal nemške krajevne spačenke, mesto da bi poiskal prava hrvatska imena. Sicer pa tudi „knjigarja“ g. Turka pripomoremo slovenskemu občinstvu.

* Dr. A. Tresić Pavičić: Katarina Zrinska. Historička drama u pet činova. Zagreb 1899. — Nakladom piščevom.

(Stane s poštnino vred 90 kr.) Ugledni hrvački pesnik in urednik revije „Novi Viek“ je izdal s to drama že tretje dramsko delo, zajeto iz hrvačke zgodovine. Drama „Katarina Zrinska“ obravnava v silnih dramatičnih prizorih burno dobo v l. 1670.—71. ter kaže tragično usodo slavne družine Zrinskih, zlasti pa velike Katarine. Kakor vedno, se odkljuje tudi v tem delu pisatelj s krepkim, krasnim jezikom in pristno potetičnostjo izraza. Drama je polna krasnih, istinito pretresljivih, groz, strah in sožalje vzbujajočih prizorov.

Telefonična in brzojavna poročila.

* Vrhnička 3. avgusta. Vrhnička je udeležnike velike skupščine družbe sv. Cirila in Metoda sijajno sprejela. Na kolodvoru je došlece čakala številna množica in društva: „Čitalnica“, „Strojarska zadružna“, „Društvo katoliških rokodelcev“ ter borovniško „bralno društvo“. Udeležnike so pozdravili: župan Jelovšek, dekan in gospa dr. Maroltova, zahvalil se je predsednik Zupan. Vsa Vrhnička je v zastavah. Pri skupnem vhodu v trg z godbo na čelu grmeli so topiči. Pred čitalnico je udeležnike pozdravila gdč. Lenarčičeva. Po maši je bilo pogoščenje vrhničkih dam, potem je bilo v „Katoliškem domu“ jako viharno zborovanje. Predsednik Zupan je bil vzklikom izvoljen. Radi Koblarja je prišlo do jakovih arhivnih debate. Volitev se je vršila po listkih. Izvoljen je Šubic s 123 glasovi. Koblar je dobil 32 glasov. Banket, ki je sledil zborovanju, je tako živahan.

* Dunaj 3. avgusta. Sinoči so predili socialni demokrati zopet protestni shod proti nagodbam, kateri pa je bil razpuščen.</

